

גד א טושיע מו"מ סו
לג סעיף טו:
גה ב מ"י פ"ג מהל'
סנהדרין הלכה ז:
גו ג מ"י שם פ"ד הל' יד
סמג ע"ש קב:
גז ד מ"י שם הלכה י:
גח ה ו מ"י שם פ"ג
הלכה ח:
גכ ז מ"י פ"א מהלכות
סנהדרין הלכה ב ע"ש
כ"מ טו"מ סימן א:
ג ד מ"י פ"א מהלכות
אסורי ביאה הלכה יט
סמג לאוין לז טור ש"ע
אה"ע סימן כ סעיף א'
בהג"ה יורב אלפס עוד
צ"מנות פרק ב (דף ז):
וצ"מ פ"ז (דף ק"ז):
א ה מ"י פ"ה מהלכות
רוח הלכה א סמג ע"ש
ע"ה:
ב י מ"י שם פ"ו הלכה יב
סמג ע"ס:

רבינו חננאל

סוגיין דשמעתין דעדים
הקרובין בין למלוה בין
ללוה בין לערב כולן
פסולין: מי שנגמר דינו
וברח ובא לפני אותו
ב"ד אין סותרין את
דינו כו'. תניא ברח
מארץ לחוצה לארץ אין
סותרין את דינו מחוצה
לארץ לארץ סותרין את
דינו מפני זכותה של ארץ
ישראל: מתני' סנהדרין
נוהגת בארץ ובחוצה
לארץ. מנא הני מילי
דתי"ר והיו אלה לכם
לחקת משפט לדורותיכם
בכל מושבותיכם למדון
לסנהדרין ונחוצת בארץ
ובחוצה לארץ. אם כן מה
ת"ל בשעריך. בשעריך
אתה מושיב בתי דינין
בכל פלך ופלך ובהכל עיר
ועיר ובחול' אתה מושיב
בכל פלך ופלך? ואי אתה
מושיב בכל עיר ועיר.
ואסקינן דרבנן בסנהדרין
הו' דינין בבועל את
הערה כשמואל דאמר
במנאפין כיון שיראו
כמנאפין מתחייבין ולא
בעינן עד דמסהדי
כמכחול בשפופרת. ולית
הלכתא כו' טרפון ור'
עקיבא דהו' אמרין
ראיתם טריפה הרג או
שלם הרג וא"ת שלם
שמא במקום ההכאה נקב
הוה כו': ירושלמי. כתב
כל נכסיו לב' בני אדם
כאחת והעדים כשרים לזה
ופסולים לזה ר' יוחנן אמר
מאחר שפסולין לזה
פסולין לזה וריש לקיש
אמר לא כו':
הדרן עלך
ביצד העדים:
פ"ב ואלו הן הגולין
ההורג נפש בשגגה כו'
עד

ליקומי רש"י

והיו א"ה כ"ב חוקת
משפט לדורותיכם.
למד שמהא סנהדרין קטנה
נוהגת בחו"ל לארץ כל זמן
שנוהגת בארץ ישראל
במדבר לה כ"ט. בב"ב
[שעריך. כל על ועיר
[דברים טו יח]. פ"ד.
מדינה [לקמן יב]. מכחול
בשפופרת. קיסס או
כף שמניסין בשפופרת
חלולה שהכחול לתוכה
ומניאין מן הכחול
צמחול ומעביר על
העין [בבא מציעא צא].
והיו א"ה כ"ב חוקת
משפט לדורותיכם.
למד שמהא סנהדרין קטנה
נוהגת בחו"ל לארץ כל זמן
שנוהגת בארץ ישראל
במדבר לה כ"ט. בב"ב
[שעריך. כל על ועיר
[דברים טו יח]. פ"ד.
מדינה [לקמן יב]. מכחול
בשפופרת. קיסס או
כף שמניסין בשפופרת
חלולה שהכחול לתוכה
ומניאין מן הכחול
צמחול ומעביר על
העין [בבא מציעא צא].

אילעא וטוביה. עדי הלואה היו קרוצין אל הערצ: מתני' לפני
אותו בית דין. שנתחייב צו: אין סותרין. לחזור ולישא וליתן אולי
זוכה: אילו היינו. צימם סנהדרין לנו דיני נפשות לא נהרג זה
אדם כדמפרש בגמרא שצדקו^א את העדים צדצר שלא ידעו להשיב:

אי ליתיה ללוה לאו בתר ערבא אזיל. מכלן דיש לזוהר צעדי
ממון שלא יהו קרוצים לא ללוה^ב ולא לערצ:
דלמא במקום סייף נקב הוה. קשה לר"ת דלמרינן פ"ק
דחולין (דף י"א: וש"ס) ומפיק ליה מקרא דלא חיישינן

להא דלזלינן בתר רוצח ואומר ר"ת
דודאי (ב) לא חיישינן אלא היה שואל
להס (כדל"ב) שאס (יכחישו זה את
זה או^ג) אמרו דלא ידעינן יצטל
העדות מידי דהוה אסיף וארינן
דאי דלא^ד שילינן חייב^ה וזה אומר
צסיף וזה אומר צארינן^ו אין זה
נכון אע"ג דצסיף וארינן כו'^ז אמרו
אין לנו יודעין הרי זה נכון^ח זה
גרוע הואיל וצהרוג גופיה אין
יודעים (א) ומיהו טעם זה אינו מיושב
ומאזיה טעם הוא זה דאס לא
נשאל להס יהא חייב ואס נשאל
ואמרו אין לנו יודעין יהיה פטור
וראיה שהצ"ח מסיף וארינן אין
הנדון דומה לראיה דהתם כל כמה
דלא שילינן להו אין לדנות מהלכ
שיכחישו זה את זה אצל כשמכחישין
צהדיא דומה שקר^י שדצר זה אדם
רגיל לעלות דעתו צמה הרגו טפי
מכליו שחורים או מכליו לצנים^כ אצל
דצר שפירש ר"ת צלח טעם הוא
שכשחין שואלים להס ואין לנו
יודעים אס טריפה (ד) הוא או שלם
נהרג חייב וצשצל ששאל להס
ואמרו אין לנו יודעים יהיה פטור
לכן נראה דהא דקאמר לא נהרג
אדם מעולם לאו דוקא אלא רוב
פעמים לא היה נהרג שעל ידי
שהוא מרצה צצדיקות אי אפשר
שלא יכחיש אחד מהס (ה) חצירו אצל
אין לומר דר' עקיבא לטעמיה דחייש
למיעוטא גצי חלצ^ט פוטר (צמכות כ):
דהא לא מלינו שוס תנא דחייש
למיעוטא טפי מרצי מאיר ואפ"ה
מודה (ו) היכא דלא אפשר דלא חיישינן
למיעוטא צפ"ק דחולין (דף י"א:): והכא
היינו דלא אפשר מיהו י"ל דאיכא
למיקס עלה דמילתא כגון שהיה קרום
של מוח מגולה ורלו שהיה שלם
וצל זה ונקצו והרגו^י:

אילעא וטוביה קריביה דערבא הוה^א (ב) סבר
רב פפא למימר גבי לוח ומלוה רחיקי ניגהו
א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא
אי לית ליה^ב ללוה לאו בתר ערבא אזיל
מלוה: מתני' צמי שנגמר דינו וברח ובא
לפני אותו ב"ד אין סותרין את דינו^ג כל מקום
שיעמדו שנים ויאמרו מעידים אנו באיש
פלוגי שנגמר דינו בב"ד של פלוגי ופלוגי
ופלוגי עדיו הרי זה יהרג^ד סנהדרין נוהגת
בארץ ובחוצה לארץ סנהדרין ההורגת אחד
בשבוע נקראת חובלנית רבי אליעזר בן עזריה
אומר אחד לשבעים שנה רבי טרפון ורבי
עקיבא אומרים אילו היינו בסנהדרין לא נהרג
אדם מעולם רשב"ג אומר אף הן מרבין
שופכי דמים בישראל: גמ' לפני אותו בית
דין הוא דאין סותרין הא לפני בית דין אחר
סותרין הא תני סיפא כל מקום שיעמדו שנים
ויאמרו מעידין אנו את איש פלוגי שנגמר
דינו בבית דין פלוגי ופלוגי ועדיו הרי זה
נהרג אמר אב"י לא קשיא כ"אן בארץ ישראל
כ"אן בחוצה לארץ דתניא^ה רבי יהודה בן
דוסתאי^ו אומר משום רבי שמעון בן שטח
יברח מארץ לחוצה לארץ אין סותרין את דינו
מחוצה לארץ לארץ סותרין את דינו מפני
זכותה של ארץ ישראל: סנהדרין נוהגת כו':
מנא ה"מ דתנו רבנן^ז והיו אלה לכם לחוקת
משפט לדורותיכם^ח למדנו לסנהדרין שנוהגת
בארץ ובחוצה לארץ א"כ מה תלמוד לומר
[וא"כ] בשעריך ובשעריך אתה מושיב בתי
דינים בכל פלך ופלך ובכל עיר ועיר ובחול' ל
אתה מושיב בכל פלך ופלך ואי אתה מושיב
בכל עיר ועיר^ט: סנהדרין ההורגת וכו': איבעיא
להו אחת לשבעים שנה נקראת חבלנית או
דלמא אורח ארעא^י היא תיקו: רבי טרפון
ורבי עקיבא אומרים אילו היינו וכו': היכי הוו
עבדי רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו ראיתם הרג שלם הרג אמר רב אשי אם
תמצא לומר שלם הוה דלמא במקום סייף נקב הוה בבוועל את הערוה
היכי הוו עבדי אב"י ורבא דאמרי תרווייהו ראיתם כמכחול בשפופרת ורבנן
היכי דיינו כשמואל^כ דאמר שמואל^כ במנאפין משיראו כמנאפין:

היה
הן הגולין וכו' היה מעגל במעגילה. צימיהן (ח) שהיו הגגים שזין ולא היו משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג טוחין אותו
צטיט ורואים להשוות טיח הגג ולקחין ארץ עגולה ארוכה קנת ויש לו צ' שינים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג
להשוות (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: משלשל בחבית כו'. קנת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החבל ונפל עליו דקתני צסיפא ונראה לומר
דנפלה (ט) שנשמט מידו ולכן לא רצה לומר נפסק דאס כן לא חתיין כרצי דאמר^א לקמן (דף ט:): נפסק אינו גולה:
היה יורד בסולם. יש אומרים דתנא לא זו אף זו קתני לא זו מעגל דודאי יש לחייצו גלות דלמה לא נזהר אלא אף משלשל חצית דשפיר
מיזער שלא ישצר חציתו אס נפל והרג חייב ועוד דלא זו אלא אף זו יורד צסולס דטפי מיזער כדי שלא יפול אס הרג חייב:
פשיטא

הדרן עלך ביצד העדים

הדרן עלך ביצד העדים
הן הגולין וכו' היה מעגל במעגילה. צימיהן (ח) שהיו הגגים שזין ולא היו משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג טוחין אותו
צטיט ורואים להשוות טיח הגג ולקחין ארץ עגולה ארוכה קנת ויש לו צ' שינים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג
להשוות (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: משלשל בחבית כו'. קנת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החבל ונפל עליו דקתני צסיפא ונראה לומר
דנפלה (ט) שנשמט מידו ולכן לא רצה לומר נפסק דאס כן לא חתיין כרצי דאמר^א לקמן (דף ט:): נפסק אינו גולה:
היה יורד בסולם. יש אומרים דתנא לא זו אף זו קתני לא זו מעגל דודאי יש לחייצו גלות דלמה לא נזהר אלא אף משלשל חצית דשפיר
מיזער שלא ישצר חציתו אס נפל והרג חייב ועוד דלא זו אלא אף זו יורד צסולס דטפי מיזער כדי שלא יפול אס הרג חייב:
פשיטא

היה מעגל במעגילה. טוחין היו
גגותיהן צטיט והגגות לא
היו משופעין אצל הטיט משפעינן
מעט כדי שיוצו המים וטחין אותן
צחתיכת עץ עצה וחלקה וצה צית
יד ודוחפה ללד השיפוע וחוזר
ומושכה אליו וחוזר ודוחפה (ללד)
והטיט מתמרח ומחליק וצדחיפתו
קוריהו מעגל וצמשיכתו קוריהו מושך
ושם העץ מעגילה: היה משלשל
חבית. מן הגג: היה יורד. ההורג
צסולס ונפל מן הסולם והרג צגופו את
חצירו גולה דכל הני דרך ירידה מינה
וגצי גלות דרך ירידה צעינן כדמפרש
ונשמטה מעגילה מידו ונפלה:
גמ'

הדרן עלך ביצד העדים
היה מעגל במעגילה. צימיהן (ח) שהיו הגגים שזין ולא היו משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג טוחין אותו
צטיט ורואים להשוות טיח הגג ולקחין ארץ עגולה ארוכה קנת ויש לו צ' שינים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג
להשוות (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: משלשל בחבית כו'. קנת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החבל ונפל עליו דקתני צסיפא ונראה לומר
דנפלה (ט) שנשמט מידו ולכן לא רצה לומר נפסק דאס כן לא חתיין כרצי דאמר^א לקמן (דף ט:): נפסק אינו גולה:
היה יורד בסולם. יש אומרים דתנא לא זו אף זו קתני לא זו מעגל דודאי יש לחייצו גלות דלמה לא נזהר אלא אף משלשל חצית דשפיר
מיזער שלא ישצר חציתו אס נפל והרג חייב ועוד דלא זו אלא אף זו יורד צסולס דטפי מיזער כדי שלא יפול אס הרג חייב:
פשיטא

הדרן עלך ביצד העדים

אלו הן הגולין ההורג נפש בשגגה היה מעגל במעגילה ונפלה
עליו והרגתו היה משלשל בחבית ונפלה עליו והרגתו היה יורד
בסולם ונפל עליו והרגתו היה גולה אבל אם היה מושך במעגילה
ונפלה עליו והרגתו היה דולה בחבית ונפסק החבל ונפלה עליו והרגתו

הן הגולין וכו' היה מעגל במעגילה. צימיהן (ח) שהיו הגגים שזין ולא היו משופעים כמו שלנו וכשעושים הגג טוחין אותו
צטיט ורואים להשוות טיח הגג ולקחין ארץ עגולה ארוכה קנת ויש לו צ' שינים ארוכים ומעגלים אותה על פני כל הגג
להשוות (נמי) והיינו (נמי) מעגילה: משלשל בחבית כו'. קנת קשה אמאי לא קאמר ונפסק החבל ונפל עליו דקתני צסיפא ונראה לומר
דנפלה (ט) שנשמט מידו ולכן לא רצה לומר נפסק דאס כן לא חתיין כרצי דאמר^א לקמן (דף ט:): נפסק אינו גולה:
היה יורד בסולם. יש אומרים דתנא לא זו אף זו קתני לא זו מעגל דודאי יש לחייצו גלות דלמה לא נזהר אלא אף משלשל חצית דשפיר
מיזער שלא ישצר חציתו אס נפל והרג חייב ועוד דלא זו אלא אף זו יורד צסולס דטפי מיזער כדי שלא יפול אס הרג חייב:
פשיטא

אילעא וטוביה. עדי הלואה היו קרוצין אל הערצ: מתני' לפני
אותו בית דין. שנתחייב צו: אין סותרין. לחזור ולישא וליתן אולי
זוכה: אילו היינו. צימם סנהדרין לנו דיני נפשות לא נהרג זה
אדם כדמפרש בגמרא שצדקו^א את העדים צדצר שלא ידעו להשיב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' סבר רב פפא
למימר. י"ב הך עובדא
קבעה תלמודא הכא משום
דשייכא למאי דתני לעיל
נמלא אחד מהן קרוצ או
פסול כו' ותיממה אמאי לא
קבעה לעיל וי"ל דהך
עובדא אחי נמי לקמיה
דנבא צהדי הך נהו לעווי
כו': (ב) תוס' ד"ה
דלמא וכו' ואומר ר"ת
דודאי אי לא שוילינן
להו לא חיישינן אלא:
(ג) בא"ד הואיל וצהרוג
גופיה אין יודעין לא
בעינן מכחישין זה את
זה ומיהו טעם זה:
(ד) בא"ד טרפה הרג
או שלם הרג חייב וצשצל
ששאל: (ה) בא"ד אחד
מהס את סותרין:
(ו) בא"ד דהיכא דלא
אפשר דלא חיישינן
למיעוטא כדאיתא פ"ק
דחולין: (ז) ד"ה כמכחול
וכו' נהרג מעולם וי"ל
דמ"מ וכו' נהרג מעולם
משום וכו' שהמחליק
אינו טרפה וכו' א"כ אס
הוזמו לא יהיו חייבין:
(ח) ד"ה אלו הן וכו'
צימיהן הו' וכו' ארוכה
קנת ויש לה בית יד
ארוכה ומעגלים אותה
על פני כל הגג להשוות
הטיח והיינו דקרו
לה מעגילה: (ט) ד"ה
משלשל וכו' דנפלה
דרישא שנשמט מידו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ת"ל בכ"ב
שעריך כ"ל (וכ"ה)
ציושלמי):

הגהות אור השלם

(א) והיו א"ה ל"ב
לחקת משפט לדורותיכם
בכל מושבותיכם:
[במדבר לה, כט]
(ב) שפטים ושערים
תתן לך בכל שעריך
אשר יי אלהיך נתן
לך לשעריך ושפטו
את העם משפט צדק:
[דברים טו, יח]

הגהות וציונים

[א] צ"ל הו'. יעביץ
(גליקן) וכ"ה בכתיב:
[ב] ראשונים וכתיב
ליתיה: [ג] כתיב ר'
דוסתאי בר' יהודה
(וכ"ה בתוספתא) אומר
משום ר' שמעון
(כמו חולין קב ע"ב),
וכ"מ ביוחסין: [ד] צ"ל
משפט לדורותיכם ככ"ב
מושבותיכם למדנו
כו' (גליקן): [ה] ג' המאירי אבל בחול' אי אתה מושיב בכל פלך ופלך ובכ"ב עיר ועיר, עיי"ש וברביב"א. וע"ע
רמב"ם פ"א מהל' מלכים ה"ב ובנושאי כליו: [ו] בדפו"י וכתיב או דלמא אורחא היא: [ז] צ"ל והרגו. יעביץ
וכ"ה במשניות (גליקן) וכ"ה ברש"ש: [ח] כתיב שיבדקו, וכ"ה בברטנורה: [ט] צ"ל ולא צמחול ולא לערב (גליקן):
[י] רש"ל מ"ז (גליקן) ועיי' מהרש"א: [כ] צ"ל לא (גליקן): [ל] ע' מהרש"ל ורש"א (גליקן): [מ] נדצ"ל כו' (באה"מ): [נ] נדצ"ל לשקר: [ס] צ"ל אינו פוטר (גליקן): [ע] תוס' יו"ט העתק והי"ב: [פ] רש"ל גורס כדאמר (גליקן):

ג א מ' פ"ו מהלכות
רוחם הלכה י' סמג עשין
ע"ה:
ד ב ג ד ה ו ז ח ט י
הכנה י:
ה ז מ' שם הלכה יג
ולפטר וע"י כ"מ:
ז ח מ' שם הלכה יד:
ז ט מ' שם הלכה י:
ח י מ' שם הלכה יא:
ולפטר:
י ט מ' שם הלכה יג ועין
כסוף משנה:
יא טו מ' שם הלכה טו:

תורה אור השלם

(א) או כָּבֵל אֶבֶן אֲשֶׁר
יָמוּת בָּהּ בְּלֹא רְאוּת
וְנִפְלַע עָלָיו וְיָמוּת וְהוּא
לֹא אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקִשׁ
רְעוּתוֹ: [במדבר לה, כג]
(ב) וְהַקְרִיתֶם לָקֶם עָרִים
עָרֵי מִקְלָט תְּהִינָה
לָקֶם וְגַם שְׂמֹנֶה רִצָּח
מִבְּהַּ נָפֶשׁ בְּשָׁנָה:
[במדבר לה, יא] לָבִי
יִשְׂרָאֵל וְלָגֵר וְלַחֹשֶׁב
בְּתוֹכָם תְּהִינָה שֵׁשׁ
הָעָרִים הָאֵלֶּה לְמִקְלָט
לְגוֹם שְׂמֹנֶה כָּל מִבְּהַּ
נָפֶשׁ בְּשָׁנָה:
[במדבר לה, טו]
(ג) וְהָה דָּבַר הַרְצֵחַ אֲשֶׁר
יָגִים שְׂמֹנֶה וְחָי אֲשֶׁר
יָבִה אֶת רְעוּהוּ בְּבִלְי
דַּעַת וְהוּא לֹא שָׂנֵא לוֹ
מִקְהָל שְׁלֵשָׁם:
[דברים יג, ד]

(ד) וְאֵם בְּפִתְעֵי בְּלֹא
אִיבָה הִדְרָפָה אוֹ הִשְׁלִיכָה
עָלָיו כָּל כְּלֵי בְּלֹא
צְדִיקָה: [במדבר לה, כב]
[ע"י תוס' סו"ה אלא]
(ה) וְאֲשֶׁר לֹא צָדִיק
וְהַאֲלִימִים אֵת לְיָדוֹ
וְשָׂמְתוּ לָךְ מִקוֹם אֲשֶׁר
יָגוּם שְׂמֹנֶה: [שמות כא, יג]
(ו) וְאֲשֶׁר יָבֵא אֶת רְעוּהוּ
בְּעֵזֶר לְחֹמֶט עֲצִים
וְנִדְרָהָתָה יָדוֹ בְּגִזְרוֹן לְכַרֵּת
הָעֵץ וְנִשַׁל הַבְּרוֹץ מִן
הָעֵץ וְיָצֵא אֶת רְעוּהוּ
יָמוּת הוּא יָגוּם אֶל אַחַת
הָעָרִים הָאֵלֶּה וְחָי:
[דברים יג, ה]

ליקוטי רש"י
[נדפס בסוף המסכת]

רבינו חננאל

עד זה הכלל גולה
שכדרך ירידתו גולה
שלא כדרך ירידתו
אינו גולה. מנא הני
מילי. אמר שמואל דאמר
קרא ויפל עליו וימות עד
שיפיל עליו דרך נפילה:
ת"ר בשגגה פרט
למזיד. כלומר אינו
גולה. אוקמה רבא דהאי
מזיד שאינו גולה באומר
מותר שהאומר מותר
קרוב למזיד הוא ולא
מיכפר ליה בגלות. אבל
המזיד בר קטלא הוא.
בבלי דעת אוקמה רבא
פרט למתכוין להרוג
בהמה והרג אדם לכותי
והרג ישראל לנפלים
והרג בן קיימא שאינו
גולה: ת"ר אם בפתע
פרט לקרן זוית ההוא
ליה לעיניו. בלא איבה
פרט לשונא. כלומר הני לא
אמות והיה שם אדם
והכהו דלא מיכפר להו
בגלות (א) ואשר יבא
את רעהו ביער מה יער
רשות לניזק ולמוזיק ליכנס
שם אף כל שיש רשות
לניזק ולמוזיק ליכנס שם
דינו הכי. בעא ר' אבהו
מרי' יוחנן היה עולה
בסולם ונשמטה שליבה
מתחתיו ונפלה והרגה
מהו. ופשת ליה דהיא
ירידה צורך עליה. ומותיב
ליה הא דתנן כל שלא
כדרך ירידתו אינו גולה
מאי לאו כי האי גוונא.
ופריק ליה לא לעולם
כי האי גוונא גולה
ומתניתין כעין קצב
שהיה מקצב דתנו ביה
ר' בבי. תני הדא לפניו
חייב לא קשיא. פי' דרך
המקצב להעלות הקופיץ
מלפניו ולהורידו לאחוריו
ואח"כ מחזירו
ומעלהו מאחוריו ולפניו
ומכה בבהמה הא דתני
לפניו חייב לאחוריו פטור
דרך ירידה לפניו חייב.
פי' בעת שמחזיר הקופיץ
מאחוריו להכות על
הבהמה כדי לנתחה
שזו היא ירידה ממש
ובירידה שלאחוריו
התחזות הקופיץ שהיא
כעין עלייה פטור. והא
דתניא לאחוריו חייב
לפניו פטור שהוא דרך
עלייה לאחוריו חייב
שהוא דרך ירידה (ב)
(ופירשונו) [ופירשונו]
בתלמוד ארץ ישראל. א"ר
ינאי טבח שהיה מקצב
והכה בין מלמעלה בין
מלמטה גולה ואתאי
כרמר בר רב הונא (ג) טבח
שהיה מקצב והכה לפניו
למטה גולה. למטה
אינו גולה. והא דתניא
בין לאחוריו חייב בירידה
שלפניו ושל אחוריו
פטור שלפניו ושל אחוריו
כאשר פירשונו. [המשך
בה' פ].

אלו הן הגולין

פשיטא בר קטלא הוא. תימנה אימא נמוזד ולא התרו צו
וי"ל דהא נמי נפקא לן מזלי דעת דאיכא מזבלי
דעת' יתירא עוד י"ל דהא נמי פשיטא דלא יגלה דעל כרתך
קרא בלא מתכוין איירי מדכתיב והוא לא שונא:

אלא

פרט לאומר מותר. וקשה
(ב) דגזי חלצ וגזי שנת
דכתיב צנייהם שגגה ותיבין פרק כלל
גדול (שנת דף סח: ושם) צמיוק ששצנה
לצין הנכרים וי"ל דשאני הכא דכתיב
שגגה יתירא^א למעוטי אומר מותר^ב:
ואשר לא צדה פרט למתכוין
צדוק. צדוק. צדוק. צדוק.
דף כו: ושם) פירש רש"י (א) ממעט ליה
ממיתה אבל גלות אית ציה ולא
נראה דא"כ לא הוה כמו אידך לן
נראה לפרש דפטור (ממיתה^ב) מגלות
כדאמרין^א פרק כילד הרגל (סס ד"ה
פרט): **מה** יער שיש לא רשות
לניזק ולמוזיק ליכנס לשם וכו'. וקשה
דמסתמא כמו כן נימא מה יער
מקום שעומד שם המוזיק ויש^א רשות
לניזק להיות לשם וא"כ קשה דתנן^ב
הזורק אפן לרשות הרבים הרי הוא
גולה ומוקי לה צטותה כתלו שהוא
צטותו והרג המוזיק שהוא צטות
הרבים ואמאי גולה והא צעינן מקום
שיהא רשות לניזק ולמוזיק ושיהא
המוזיק צמקום שהמוזיק עומד בו וי"ל
דלא יליף מנייה מקום ההכאה אלא^א
שיש רשות לשניהם לעכב צמקום
ההכאה: **נשמטה**^א השליכה (ד).
והרגתו השליכה אבל אם הרגו אדם
פטור דבעינן דרך ירידה:

ואי

בעית אימא הא דאיתלע והא
דלא איתלע. ולפי האי איבעית
אימא כולי עלמא סברי ירידה היא
וקשה א"כ אמאי לא קאמר דכולי
עלמא ירידה היא הא דאתלע והא
דלא אתלע ועוד קשה כי קאמר
מעיקרא דכ"ע עליה היא א"כ
קשה צרייתא זו לצרייתא דלעיל או
השליך עליו להציא ירידה שהיא
זורך עליה ונראה לפרש דה"ק דכ"ע
דעליה הוה ומיירי צמיהדק^א וצדלא
אתלע ולא מיירי צמיהדק שהיא זורך
לעליה דצהא לא פליגי צרייתות והכא
הכי קאמר איבעית אימא הא והא
לגלות ומיירי הצרייתא שמחייבה
צמיהדק שהיא זורך לעליה:
היינו

שליבה מתחתיו תני חדא חייב ותניא אידך פטור מאי לאו בהא קא מיפלגי
דמר סבר ירידה היא ומר סבר עליה היא לא דכ"ע עליה היא ולא קשיא
כאן לניזוקין כאן לגלות איבעית אימא הא והא וי"ל לגלות ולא קשיא הא
דאתלע הא דלא אתלע ואיבעית אימא הא והא דלא אתלע ולא קשיא
הא דמיהדק והא דלא מיהדק: **מתני'** נשמט הברזל מקתו והרג רבי
אומר אינו גולה וחכמים אומרים גולה מן העץ המתבקע רבי אומר
גולה וחכמים אומרים אינו גולה: **גמ'** תניא אמר להם רבי לחכמים
וכי נאמר ונשל הברזל מעצו והלא לא נאמר אלא מן העץ ועוד נאמר
עץ למטה ונאמר עץ למעלה מה עץ האמור למעלה מן העץ המתבקע
אף עץ האמור למטה מן העץ המתבקע אמר רב חייה בר אשי אמר רב
ושניהם מקרא אחד דרשו ונשל הברזל מן העץ רבי סבר יש אם למסורת ונישל^א
כתיב ורבנן סברי יש אם למקרא ונשל קרינן ורבי יש אם למסורת סבירא ליה
והאמר
עץ למטה. ונשל הברזל מן העץ: ונאמר עץ למעלה. לכרות העץ: יש אם למסורת. כמה שנמסרה כתב של מיצה למשה אנו לריכין לדורשה ולא
לפי המקרא כשאתה קורא ונשל אתה מוסף הצרה של אל"ף או של ה"א צין נו"ן לשי"ן ולפי המסורת ונישל כתיב ופירושו נישל שהשיל
הברזל מן העץ המתבקע וממא את רעהו ורצנן סברי יש אם למקרא ונשל קרינן לשון פעל הברזל עצמו נשל מעל עמו:
הא

פרק שני מכות

גמ' אמר רבא גרסינן ולא גרסינן אלא: באומר מותר. סבור
שמותר להרוג את ישראל וזהו מוזד שלו: אנום הוא. והיאך הוא
קורחו מוזד: בפתע פרט לקרן זוית. שלשון פתע הוא צממוך
כדמתרגמי' צמקיף פרט לקרן זוית אם היה זה יונא ממצוי זה

ונכנס לזה לפנות לימין או לשמאל
וסכינו צידו וזה צא כנגדו צקן
זוית ולא ראהו והרגו: שדחפו
בגופו. בלא מתכוין: להביא ירידה
שדיא צורך עליה. כגון הרונה
להרים ידו צנח וגרזן צידו ומשפיל
תחלה את גופו ושוחה לפניו כדי
להרים צנח וזהשפלתו הרג ללא
תימא הואיל וזורך עליה היא פטור
מגלות דהא כתיב ויפל: בלא צדיה.
לשון צידו צלח נמכוין לצדד לצד
שני: ואשר לא צדה. שלא נמכוין
לזרוק צדו וצממוך לו אלא למקום
שזרק אבל לא היה יודע שיש שם
אדם: פרט למתכוין צדוק שתיים
זורק ארבע. א' וכן לזרוק ארבע זורק
שמונה: אף כ"ש שיש לא רשות לניזוק
כו'. יראה חכר של צעל הצית:
עליה היא או ירידה היא. צתר
דידיה אזלינן והוא היה עסוק צעליה
או צתר שליכה אזלינן והעולה עליה
היה דוחקה ומשפילה כלפי מטה:
כבר נגעת כו'. הרי נגעת כאן
צמיהדק שהיא זורך עליה והא רצין
לה לעיל לחיובא: לפניו חייב. הרג
לפניו חייב: ה"ג כאן בירידה שלפניו
ועליה שלאחוריו כאן בעליה שלפניו
וירידה שלאחוריו כאן בירידה שלפניו
ושל אחוריו כאן בעליה שלפניו
ולאחוריו. כל דרך עליה פטור וכל
דרך ירידה חייב הלכך הא דתניא
לפניו חייב לאחוריו פטור צמיהדק
שלפניו ועליה של אחוריו השפיל
זרעו כדי להרים צנח והרים (ה) מכח
לפניו צהשפלתו חייב הרג צעלייתו
לאחוריו פטור והא דתניא לאחוריו
חייב לפניו פטור צעליה שלפניו
וירידה שלאחוריו כגון המרים ידו
צנח עד שהשפילו דרך אחוריו ממעל
לכתפיו וחזר והגזינן להכות לפניו
הרג צהשפלתו דרך אחוריו חייב
הרג צהגזנתו פטור והא דתניא צין
לפניו וצין לאחוריו חייב צמיהדק שלפניו
או שלאחוריו והא דתניא צין לפניו
צין לאחוריו פטור צעליה שלפניו
ושל אחוריו: אימא בתנאי. הן צעליה
דרבי אבהו: צנוקין. חייב אם לא
הרגו אלא הזיקו חייב דלנוקין לא
שני לן צין שוגג למוזד צין ירידה
לעליה כדאמרין צצ"ק (דף כו:): פלע
תחת פלע לחייב על השוגג כמוזד
ואונס כרלון: הא דאתלע. חייב שלל
שליכה שהתלעה כשדורסין עליה
נכפפת היא למטה וירידה היא ואם
לא התלעה אין כאן ירידה: הא
דמהדק. אם היתה השליכה מלא^א
הנקב שהיא תמונה צו ואחזזה יפה
יפה אין כאן דרך ירידה ופטור לא
מהדק ירידה יש כאן ותיב:
מתני' מן העץ המתבקע. ילא
קיסס וניתו למרחוק והרג: **גמ'** נאמר

היה עולה בסולם ונפל עליו והרגו הרי זה
אינו גולה איה הכלל^א כל שבדרך ירידתו גולה
ושלא בדרך ירידתו אינו גולה: **גמ'** מנא
ה"מ אמר שמואל דאמר קרא ויפל עליו
וימות עד שיפול דרך נפילה | תנו רבנן
בשגגה פרט למוזד^א. בבלי דעת^ב פרט
למתכוין מוזד פשיטא בר קטלא הוא (אלא)
אמר רבא^א אימא פרט לאומר מותר א"ל
אביי^א אימא פרט מותר אנום הוא אמר ליה
שאני אומר^א האומר מותר קרוב למוזד הוא
בבלי דעת^א פרט למתכוין מתכוין פשיטא
בר קטלא הוא אמר רבה יפרט^א למתכוין
להרוג את הבהמה והרג את האדם לכותי^א והרג
את ישראל לנפל והרג בן קיימא ת"ר^א אם
בפתע יפרט לקרן זוית בלא איבה^א ה"פ פרט
לשונא הדפו ויפלו בגופו או השליך עליו
להביא ירידה שהיא צורך עליה בלא
צדיה יפרט למתכוין לצד זה והלכה לה
לצד אחר^א ואשר לא צדה^א פרט למתכוין
לזרוק שתיים זורק ארבע^א ואשר יבא את
רעהו ביער^א. מה יער רשות לניזק ולמוזיק
ליכנס לשם בעא מיניה רבי אבהו מרבי
יוחנן היה עולה בסולם ונשמט השליכה^א
מתחתיו ונפלה והרגה מהו כי האי גוונא
עליה היא או ירידה היא א"ל יכבר נגעת
בירידה שהיא צורך עליה איתיביה זה הכלל
כל שבדרך ירידתו גולה שלא בדרך ירידתו
אינו גולה שלא בדרך ירידתו לאיתווי מאי
לאו לאיתווי כה"ג ולישעמך כל שבדרך
ירידתו לאיתווי מאי אלא לאיתווי קצב הכא
נמי לאיתווי קצב דתניא קצב שהיה מקצב
תנא חדא לפניו חייב לאחוריו פטור ותניא
אידך לאחוריו חייב לפניו פטור ותניא אידך
בין לפניו בין לאחוריו חייב ותניא אידך בין
לפניו בין לאחוריו פטור ולא קשיא כ"כאן
בירידה שלפניו ועליה שלאחוריו כאן בעליה
שלפניו וירידה שלאחוריו כאן בירידה שלפניו
ושל אחוריו כאן בעליה שלפניו ושל אחוריו
לימא כתנאי היה עולה בסולם ונשמטה
לפניו ותניא אידך פטור מאי לאו בהא קא מיפלגי
דמר סבר ירידה היא ומר סבר עליה היא לא דכ"ע עליה היא ולא קשיא
כאן לניזוקין כאן לגלות איבעית אימא הא והא וי"ל לגלות ולא קשיא הא
דאתלע הא דלא אתלע ואיבעית אימא הא והא דלא אתלע ולא קשיא
הא דמיהדק והא דלא מיהדק: **מתני'** נשמט הברזל מקתו והרג רבי
אומר אינו גולה וחכמים אומרים גולה מן העץ המתבקע רבי אומר
גולה וחכמים אומרים אינו גולה: **גמ'** תניא אמר להם רבי לחכמים
וכי נאמר ונשל הברזל מעצו והלא לא נאמר אלא מן העץ ועוד נאמר
עץ למטה ונאמר עץ למעלה מה עץ האמור למעלה מן העץ המתבקע
אף עץ האמור למטה מן העץ המתבקע אמר רב חייה בר אשי אמר רב
ושניהם מקרא אחד דרשו ונשל הברזל מן העץ רבי סבר יש אם למסורת ונישל^א
כתיב ורבנן סברי יש אם למקרא ונשל קרינן ורבי יש אם למסורת סבירא ליה
והאמר
עץ למטה. ונשל הברזל מן העץ: ונאמר עץ למעלה. לכרות העץ: יש אם למסורת. כמה שנמסרה כתב של מיצה למשה אנו לריכין לדורשה ולא
לפי המקרא כשאתה קורא ונשל אתה מוסף הצרה של אל"ף או של ה"א צין נו"ן לשי"ן ולפי המסורת ונישל כתיב ופירושו נישל שהשיל
הברזל מן העץ המתבקע וממא את רעהו ורצנן סברי יש אם למקרא ונשל קרינן לשון פעל הברזל עצמו נשל מעל עמו:
הא

מסורת הש"ס
עם הוספות

(א) ע"י תוס' לקמן ט.
ד"ה אמר (ב) [לקמן ט:].
(ג) [לקמן ט:]. (ד) [סס].
(ה) [סס:]. (ו) [ע"י תוס'.
צ"ק כו: ד"ה פרט,
ומוספות סנהדרין עו:
ד"ה ססס, ומוס' לקמן ט.
ד"ה רב ססס]. (ז) [ע"י
מוס' לקמן ט. ד"ה בלא
איבה]. (ח) צ"ק כו:
(ט) [ע"י מוספות סנהדרין
עו: ד"ה ססס ומוס' צ"ק
כו: סד"ה פרט וכו'
מה שהניחו צמימה].
(י) דברים ד מב, ע"י
במהרש"א, (כ) במדבר
לה פסוק יא (או טו),
(ל) [וע"ע צמוס' שנת
עז: ד"ה צאמר,
ומוספות סנהדרין סב.
ד"ה ורצנן]. (מ) לקמן ח
ע"א.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ה"ג כאן
וכו' והרים בכח הרג
לפניו צהשפלתו חייב:
(ב) תוס' ד"ה אלא וכו'
וקשה ומ"ש דגזי וכו'
ומיירי כדאיתא פרק כלל
גדול: (ג) ד"ה ואשר
וכו' פרט דממעט:
(ד) ד"ה נשמטה השליכה
מתחתיו ונפלה והרגה
מהו אלא אם נפל
האדם והרגו אדם
פטור:

גליון הש"ס

גמ' בבלי דעת פרט
למתכוין. ע"י לקמן דף
ט' ע"ב וצמוס' שם ד"ה
וה"ו: שם מה יער
רשות. ע"י לקמן דף ט'
ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' הא והא נגלות
נ"ב גירסת הרמב"ם
צנוקין וממוך צמיהדק
קושיה חסוס' (ועמ"ש
רבינו צמ"מ ס"י שע"ח
ס"ק י"א):

הגהות מהר"ב
רנשבורג

[א] רש"י ד"ה פרט וכו'
וכן לזרוק ארבע זורק
שמונה. נ"ב צ"ל זורק
שתיים וכו' צמיהדקין
דף עו: גליון חסוס' ד"ה
ססס. [צננ' דצ"ק כ"ו ב'
מנואר כמ"ש רש"י כאן
ואצ"ל]:

הגהות וציונים

[א] צ"ל רבה תוס'
בסנהדרין דף סב. רש"ל
(גליון): [ב] "איי" שבוש
הדפוס ומיותר (ד"ס):
[ג] צ"ל צננ' (דפוס):
[ד] רוב דפוסים וכת"י
ונשמטה שליכה, כמו
הלן: [ה] בדפוסים ונשל
וכי' בר"ח, וברש"י,
דפוסים ולפי המסורת
ונשל כתיב, וע"י רש"י
קידושין יח ע"ב ד"ה
למסורת, וע"י בהג' רב"פ
תאומים בילק"מ: [ו] צ"ל
רבה. רש"ל (גליון):
[ז] צ"ל מלמטה
(באה"מ, וכי' בכת"י):
[ח] צ"ל בבלי (רש"י,
ומראה כהן): [ט] רש"י:
מ"ד (גליון):
[י] כדפירשונו בפרק
כיצד הרגל, מהר"ם
(גליון): [כ] צ"ל יש
(מראה כהן): [ל] צ"ל
מינה אלא מקום
ההכאה שיש שפא
ע"ה: [מ] ע"י שפא
דצ"ל ונשמט וקאי לעיל
אבעיא רבני אבהו:
[נ] ע"י במהרש"ל
ובמהרש"א (גליון):

השק ששלמה על ר"ח (א) וכן פ"י ר"ח צצ"ק דף כ"ו ע"ב הוצא צמיהדק הרצ"א ונשמט מקוננת שם: (ב) וכן נראה מפסק הרמב"ם ה"ל רוצה פ"ו ה"ג כפיוס ר"ח דלא כר"ח: (ג) צמיהדק ר"ח כ"י דמר רב הונא: